

Festa del Panellet

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Església parroquial de Sant Salvador de Guardiola
Alçada: 375

Coordenades:

Latitud: 41.67295
Longitud: 1.76479
UTM Est (X): 397180
UTM Nord (Y): 4614202

Classificació

Número de fitxa 08098-173
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Manifestació festiva
Estil / època: Contemporani
Segle XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: S'han simplificat alguns elements tradicionals de la festa.
Protecció Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Simbòlic
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Imatge de Sant Marc](#)

[El Pedró](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dj., 13/08/2015 - 02:00

Descripció

Aquesta festa tradicional és la més representativa de Sant Salvador de Guardiola, i es troba molt arrelada també en altres pobles del Bages. Es celebra en honor de Sant Marc, que té la seva festivitat el 25 d'abril, tot i que actualment la celebració s'ha traslladat al primer diumenge després d'aquesta data. S'anomena festa del panellet perquè, després de la missa, s'entrega un panet beneït a tots els assistents. Actualment el format de la festa ha quedat força reduït en comparació amb el que es feia tot just fa uns anys. Comença amb una missa solemne i cantada, amb la participació del cor parroquial. A continuació els assistents es desplacen fins al pedró, situat molt a prop de l'església. Allà es procedeix a la benedicció del terme. Antigament el capellà llegia un evangeli en cadascuna de les quatre direccions dels punts cardinals i feia la benedicció amb el salpàs. Actualment només es llegeix un evangeli. En acabat, es fa la benedicció dels panets i del vi. Els panets es deixen a la zona del pedró i, al final, es reparteixen entre els assistents junt amb el vi. Abans, però, té lloc la part més lúdica de la trobada. Al jardí que hi ha vora l'església solen haver-hi diverses parades i es fa la rifa d'un xai per sufragar les despeses de la parròquia. A dia d'avui, aquesta festa continua sent molt popular, i tradicionalment constitueix un motiu de retrobament amb els guardiolencs que resideixen fora del terme.

Antigament, la celebració tenia molts més elements, alguns dels quals han anat variant al llarg dels anys. Segons un programa de la dècada de 1930, abans de la distribució del panet es feia una audició de sardanes. A la tarda es feia un ball, amb sorteig d'una "toia" (un regal) i el típic ball de la Postal. A la nit tenia lloc una serenata al davant de l'Ajuntament i, a continuació, ball de nit. Tradicionalment, eren els grans propietaris del poble, com els de can Batlle, l'Urpina, cal Miralda, el Brunet o ca l'Esteve, els que pagaven el pa i el vi, fins que a la dècada de 1960 se'n va fer càrrec l'Ajuntament. L'ofici era concelebrat per set o vuit capellans dels pobles veïns o amics del rector, i abans d'acabar es cantaven els Goigs de Sant Marc. La benedicció dels panets i del vi es feia dins la cerimònia de la missa, fins que a la dècada de 1970 s'ajuntà amb la benedicció del terme al pedró. A la tarda hi havia ball a la Sala, i alguns anys també s'havia fet ball de nit. A partir dels anys 1960 la festa va passar-se a celebrar el diumenge següent al dia 25 d'abril per facilitar l'assistència de molts vilatans que treballaven fora. Encara no fa gaires anys, la celebració començava a la vigília, amb un repic general de campanes al vespre que anunciava l'arribada imminent de la festa. El dia abans també es feia un cercavila, berenar per als nens i ball de nit per als grans. L'endemà tenia lloc una missa matinal a les cinc. Per fer el desplaçament fins al pedró s'organitzava un seguici processional, amb assistència de les autoritats i presència de l'estendard de la congregació de les Filles de Maria i les banderes del Roser i sant Isidre. El recorregut consistia a circumdar l'església pels seus quatre costats; simbolitzant així els quatre punts cardinals. Després de la benedicció, els panets es donaven primer als pobres captaires, que estaven discretament apartats de la resta de la gent. En la part final, més festiva, es feia la subhasta de la garlanda: una coca grossa amb un forat al mig. N'hi havia una per cada confraria, i els administradors eren els responsables d'engrescar la puja per poder recaptar el màxim de diners per sufragar la festa. Des dels anys 80 en lloc d'aquesta subhasta es fa el sorteig d'un xai.

Observacions:

La tradició del panellet s'ha conservat en altres pobles, especialment de l'àrea propera a Sant Salvador de Guardiola al sud-est del Bages; per exemple a Rajadell, Marganell, Castellgalí, Sant Vicenç de Castellet o Mura. Es celebrava sempre en aquesta època, ja fos el 25 d'abril, per sant Marc, o el 8 de maig, per Sant Miquel. En aquest segon cas, la figura de l'arcàngel Miquel té una vinculació també òbvia amb els temes de protecció. Aquest dia en molts pobles el sacerdot no s'apartava en cap moment del comunidor.

Història

Com a antecedent d'aquesta festa podem esmentar el pa de les ànimes, que consistia en l'ofertament que es feia en les misses dels difunts d'un pa que solia dur-se dintre d'un cistellet, juntament amb candeles i diners.

Aquesta tradició està documentada a la parroquial de Sant Salvador de Guardiola l'any 1612 i a la de Salelles el 1614 (CAPDEVILA, 1997: 44; 2001). Ja de manera més concreta, com a festa del panellet, està documentada des del 1912. L'origen d'aquesta tradició cal cercar-lo en rituals agraris primitius que es feien en aquest moment de la primavera, just quan el blat comença a créixer. Segons el refranyer: per Sant Jordi espiga d'ordi, per Sant Marc espiga de blat, o bé Sant Marc gardeu-nos del blat. Una tradició afirma que, en un temps del passat, les llagostes i altres plagues del camp eren molt més grosses que ara, destruïen els conreus i mataven les persones. Sant Marc les va reduir a la mida actual i els va fer perdre la força. En agraïment, foren instituïdes tres processons, popularment anomenades lledànies, que tenien per objecte la protecció dels fruits de la terra (AMADES, 1990: 308). Les processons donaven la volta per tot el terme i cada una tenia un significat diferent: la primera preservar les herbes, la segona els grans i cereals, i la tercera els fruits de la vinya. Segons Joan AMADES (1990: 309), la pagesia de Montserrat tenia una especial predilecció per sant Marc com a advocat i patró del blat, i per la seva festivitat voltaven els camps cantant la següent estrofa: "Gloriós sant Marc, / gardeu-me aquest camp de blat / i feu que estigui salvat / fins a l'hora d'ésser segat."

Des d'aquesta perspectiva, les dues tradicions (la protecció del terme i el repartiment de panellets) estan vinculades segons una lògica clara i coherent: protegir els camps, d'on surt el blat amb el qual s'elabora el pa, que és la base de l'alimentació. Així, el repartiment de panellets s'ha d'entendre com un ritual enfocat tant a conjurar el perill de la fam com a afavorir la solidaritat entre els més necessitats. De fet, originàriament en molts pobles es considerava els panellets com una almoïna que aquest dia s'oferia als pobres. En alguns llocs era tradició guardar el panet tot l'any; això volia dir que no s'havien passat privacions. A Guardiola una part del panellet es guardava en un calaix perquè de pa no en faltés mai. També el guardaven per quan hi havia temporals. Llavors el posaven junt amb un ciri del Monument, l'encenien i resaven una oració. Algunes famílies el guardaven fins el dinar de Festa Major i llavors se'l repartien a trossets per tota la família i se'l menjaven dient aquesta oració: "Aquest pa beneït em menjo/ no me'l meno ni per fam ni per deler/ si la mort em ve sobtada/ que em valgui de sagrament". Així mateix, també es considerava que els panets en si tenien propietats curatives, que guardaven dels llamps o que protegien contra la mala estrugança. A la Maçana (en el terme veí de Rajadell) se'ls atribuïa la gràcia de guarir de dolor de febres, de quartanes i d'afavorir els parts, i a molts indrets del pla de Bages era costum posar-los dins de canons de canya i penjar-los pels arbres, en la creença que els preservaven de tota mena de danys (AMADES, 1990: 310). A Sant Salvador de Guardiola també en donaven als gossos, cavalls i altre bestiar, i en posaven un trosset junt amb una branqueta d'arç beneït el dia de Sant Pere Màrtir a les vores de les vinyes, en un lloc una mica elevat, per protegir de les pedregades.

Bibliografia

- Anònim (2014). Festivitat de Sant Marc i repartiment del Panellet. Sant Salvador de Guardiola. Reculls de la Guíxola, núm. 2. Cercle Cultural la Guíxola.
- BALLÚS, Glòria (2000). Guia de Festes del Bages. Centre d'Estudis del Bages, Manresa. P. 204-205.
- CAPDEVILA, Jaume (2001). "La Festa del Panellet". Ressò, núm. 16. Juny 2001.
- CAPDEVILA PLANS, Jaume (1997). Quaderns de la Guíxola, núm. 5 (gener de 1997), Cercle Cultural la Guíxola, Sant Salvador de Guardiola p. 44.
- PARROT ALSINA, Valentí; FARGAS TATJER, Valentí; FARRERAS OLLER, Angeleta; LLOBET VILA, Pere (1998). "Tradicions . Vells costums, jocs d'infants. Sant Salvador de Guardiola / Salelles". Quaderns de la Guíxola, núm. 7 (abril, 1998), p. 15-16.
- SUADES, Jordi (1991). "La festa del panellet a Vallhonestà", Dovella, núm. 37. Manresa (aril 1991), p. 14-15.

